

Nr 305

Av herr **Rimås**, om en undersökning angående förekomsten av naturgas och olja på östgötaslätten.

Genom den ekonomiska utveckling som ägt rum i vårt land har Sverige blivit ett i förhållande till sin storlek ovanligt rikt industri- och exportland utrustat med en effektiv produktionsapparat. Denna utveckling har i stor utsträckning möjliggjorts genom våra naturtillgångar skog, malm och vattenkraft. Om vi dessutom hade sådana naturtillgångar som olja och naturgas skulle våra förutsättningar — särskilt under avspärningsperioder på grund av krig eller andra katastrofsituationer — kunna vara ändå bättre. Detta självklara faktum framgår ju också av det förhållandet att vi sedan våren 1965 lägger ned stora kostnader på oljeletning på kontinentalsockeln, under och i närheten av havet. För prospekteringsarbetena har hittills anvisats särskilda medel till ett sammanlagt belopp av 3,9 mkr. Att leta olja och gas till havs är naturligtvis förenat med stora svårigheter och oerhörda kostnader.

Gas på Östgötaslätten

I Östergötland finns naturgas som fritt strömmar upp ur marken inom ett triangelformat område mellan Motala i norr och sjön Tåkern i söder med triangelspetsen i Fornåsa. Det är ej några större mängder som kan utvinna, men de är stora nog att kunna klara uppvärmning för fastigheter som har den fördelen att kunna utvinna gasen på sina ägor. Som exempel kan nämnas att Broby egendom, Arneberga, sedan flera år tillbaka uppvärmer sina bostäder med gas och att man i denna fyndighet uppmätt gasfyndigheten till 30—50 kubikmeter per timme.

Man har känt till denna gas i drygt ett sekel och då mest genom att det på 1850-talet började brinna i ett kalkbrott vid Vistena, öster om Skänninge, som under ett trettiotal år tilldrog sig allmänt intresse till dess branden av någon anledning slocknade av sig själv. I Mjölnaån och vid vätternstranden i Vadstenaviken har befolkningen kunnat iakttaga bubblor och s. k. eldgubbar då gasen slagit eld. Man har dock ansett denna gas vara sumpgas och ej tagit så allvarligt på dess förekomst.

Varifrån kommer då denna naturgas, som till 80—85 % består av metan, ca 15 % väte, spår av aromatiska kolväten men helt fri från svavelväte och andra föroreningar?

Söndagen den 13 januari år 1833 klockan halv åtta på kvällen märktes

i Linköping — och för övrigt i hela länet — ett jordskalv, som väckte stor uppståndelse, ehuru det tydligen inte åstadkom någon egentlig skada. Linköpings-Bladet har att berätta i sin första notis, att jordskalvet var »åtföljt af ett ovanligt buller, som man kan likna vid dånet af en stor och tungt lastad vagn, som hastigt framilar på en stengata. Bullret fortfor med kort uppehåll i tvänne omgångar, och kunde tiden, som hvarje af dessa utbrott varade, beräknas till ungefär tio sekunder».

Härefter har befolkningen på östgötaslätten talat om sina syner om »eldgubbar». Vistenabranden utbröt omkring år 1850. Under de senaste fyrtio åren har »slätten» perforerats av djupvattenbrunnar, där åtskilliga brunnar givit mer eller mindre gas tillsammans med vatten.

Man skulle tycka, att om denna naturgas vore magasinerad i den porösa underkambriska sandstenen, varifrån gasen i sprickor tränger upp till markytan genom skiffarna och kalkstenarna, den numera skulle vara helt förbrukad. Förhållandet tycks dock vara att de utnyttjade gasmängderna är konstanta eller på vissa håll har tilltagit. Någon nybildning av gas i det porösa sandstenslagret anses icke möjlig.

Det finns olika teorier om var gasen kommer ifrån. En teori är att en förkastningsspricka finns i urberget, där naturgas från gasförekomsterna söder om kontinentalsockeln i södra Östersjön sipprar fram till just denna plats i Östergötland. Denna spricka skulle ha uppstått vid jordskalvet 1833 varefter gas har kunnat tränga upp och samlas i det nuvarande sandstenslagret.

Under 1930-talet och början av 1940-talet utfördes undersökningar i detta område dels av Sverige geologiska undersökning och dels av Svenska diamanthörnings AB. Undersökningarna berörde endast de nuvarande kambrosilurområdena, varvid endast konstaterades att förutsättningarna ej var särskilt gynnsamma för att påträffa gas i större mängder och att ytterligare dyrbara undersökningar ej borde utföras.

Man vet alltså sedan länge att det i detta område finnes naturgas. Men var finns dessa fickor som gasen kommer ifrån och på vilket djup? Då man endast genom djupborrning även genom det hårda berget kan konstatera detta och då den ovan angivna undersökningen nu är ca trettio år gammal, synes det vara befogat att företaga en ny, grundlig, geologisk undersökning i området. Undersökningen bör, i likhet med vad som sker vid oljeletningarna på kontinentalsockeln, bekostas av statsmedel.

I anledning av vad som ovan anförts hemställas,

att en ny av statsmedel finansierad geologisk undersökning utföres för att utröna storleken av förekomsten av naturgas och eventuellt olja på östgötaslätten.

Stockholm den 24 januari 1969

Sigvard Rimås (fp)